

**STUDENTSKÁ VĚDECKÁ ODBORNÁ ČINNOST (SVOČ)  
2010/2011**

**AUTOR:** Zdeněk Vyskočil

**NÁZEV:** Vězeňství v letech 1945 - 1956

**OBOR:** Právní dějiny

**POSUDEK VYPRACOVAL:** JUDr. Jiří Šouša

---

**1. Hodnocení tématu z hlediska jeho aktuálnosti, praktické použitelnosti a teoretického významu**

3/3

Zdůvodnění bodového hodnocení:

Obsah posuzované studentské práce se zaměřuje na problematiku právně historickou. Autor se v ní snaží uchopit a popsat otázku vývoje struktury a organizace zařízení pro výkon trestu odnětí svobody i nucených prací v desetiletí zahrnující období poválečného Československa a budování lidově demokratického režimu, méně již vnímá akcenty proměn jejich právní regulace. Téma vězeňství, zkoumání jeho významu a fungování zůstává stále aktuálním problémem, což neukazuje jen význačná mezinárodní konference konaná před necelým desetiletím v Praze, ale rovněž nejnovější kauzy, které v současnosti českým vězeňstvím hýbou. Poučení z minulosti může napomoci nejen k poznání tehdejšího stavu, ale může posloužit též pro inspiraci či naopak k prevenci, příp. může nahradit společenské experimenty. Současně zpracování období let 1948 – 1989 z pohledu juristického zůstává stále ještě mezerovité a je tedy vhodné se jím zabývat. Přesto je potřeba upozornit, že na dané téma již vyšlo několik publikací a též, že pojetí autora by mohlo více odrážet nové trendy ve zpracování dějinných penologických institutů.

**2. Hodnocení pojetí práce (systematika, logická stavba, použité metody, prameny)**

3/5

Zdůvodnění bodového hodnocení:

Práce je systematizována do úvodu, vlastní stati a do závěru, který se pokouší shrnout hlavní rysy juristické regulace ve zkoumaném období a kriticky je zhodnotit. Souvislý text stati je pak členěn do subkapitol označených podle jednotlivých druhů trestních ústavů, text jednotlivých výkladových celků je postaven vzájemně koincidenčně a poměrně logicky, ačkoliv by se někdy slušelo dovést uzavřenost celku, příp. dovést výklad až do roku 1953, který je uveden v záhlaví práce. Zajímavá a jako argument odůvodnění kritiky, jež se celým textem prolíná, přínosná by byla taktéž komparace tehdejších principů, norem a struktury vězeňství se současností či zahraniční dobou úpravou, k čemuž již existuje studijní materiál, např. sborník Evropské vězeňské systémy. Minulost, přítomnost, budoucnost. Sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 24.-28.6.2002 v Kroměříži pod záštitou Kanceláře prezidenta republiky a za účasti Rady Evropy, Praha : Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky 2003. V posuzované práci schází pasáž definující a teoreticky vysvětlující právní instituty, o nichž autor dále v textu hovoří. Někdy by bylo vhodné doporučit doplnění deskripce strukturální a funkční analýzou,

## SVOČ - POSUDEK

tj. uvést proč daná skutečnost nastala, příp. srovnat předpisy požadovanou a reálnou podobu stavu, law in books a law in action. Tento nedostatek je způsoben výraznější absencí primárních pramenů v práci. U Celoresortní směrnice a plánu úkolů MS pro rok 1950, což jistě primární pramen představuje, není uvedeno, jak se k němu autor dopátral.

Autor nerozlišil zdroje, z nichž čerpal, předepsaným způsobem na literaturu, právní předpisy a prameny. Mimo zájem autora zůstaly stenografické protokoly z projednávání právních předpisů včetně výborových a důvodových zpráv, které jsou snadno přístupné v digitalizované podobě v parlamentní knihovně. Z absentujících pramenů, literatury i normativních aktů lze upozornit rovněž na dekret č. 112/1945 Sb. o správě soudních věznic a trestních ústavů, kapitolu L. Soukupa, Zákon o táborech nucené práce v ČSR 1948, v kolektivní monografii Vývoj práva v Československu v letech 1945 – 1989, Karel Malý, Ladislav Soukup (usp.), Praha: Karolinum 2004, str. 415 – 427, časopis České vězeňství, v němž vycházejí i historizující články a dále řadu opavských publikací v nichž se obecní historikové vyjadřují k právnímu tématu vězeňství v období, jemuž se autor ve své práci SVOČ věnuje. Jde zvláště o knihu Dušana Janáka, Kapitoly o československém vězeňství 1945-1955 : historické souvislosti, právní základy a politické aspekty, Opava : Slezské zemské muzeum, 2002, sborník Vězeňské systémy v Československu a ve střední Evropě 1945-1955, Opava : Slezské zemské muzeum, 2001 nebo přehledovou publikaci Aleše Kýry Způsoby zacházení s vězni v ČSR v letech 1945-1955 : přehled základních předpisů Opava : Slezské zemské muzeum : Institut vzdělávání Vězeňské služby v ČR, 2002.

### 3. Hodnocení formální stránky práce (jazyková úroveň, přehlednost, grafická úprava a technické zvládnutí textu)

3/4

Zdůvodnění bodového hodnocení:

Práce v zásadě splňuje formální standardy. Její jazyková úroveň je velmi dobrá, je uspořádaná a čtivě psaná, někdy se autor až příliš nechal unést a nepoužil přesné odborné termíny. Text je vcelku graficky a technicky vyvedený způsobem vhodným pro vědeckou práci, autor zvolil klasickou podobu písma. Autor se vyvaroval jak nepřehledného jednolitého textu, v němž by odstavec byl tvořen jediným souvětím, tak druhého extrému, „vědeckého komiksu“ plného obrázků a tabulek, ve kterém se nevyskytuje téměř žádný vlastní text. Výjimečně se setkáme se souvětím o šesti řádkách, jež doporučuji rozdělit (str. 1, první věta).

Za drobné formální nedostatky vnějších náležitostí práce, je možno označit např. různost fontu písma v obsahu a použité literatuře oproti vlastní stati, nezahajování odstavců mezerou, několik jednotvětných odstavců (str. 2 , str.14 ad.) a některé překlepy anebo formulace. Kupř. na str. 2 je řečeno „...společnost, charakterizující se...“, což pravděpodobně vzniklo nahrazením původního znění (snad vyznačující se?). Na str. 3 je u označení vládního nařízení č. 218/1939 Sb. velké O. Celý název je ostatně nesprávně přiřazen k vládnímu nařízení č. 380/1942 Sb., kterým se mění předpisy o správě soudních věznic a trestních ústavů. Potřeba je dávat pozor na nesprávnou automatickou opravu prováděnou softwarem, kdy je za každou tečkou automaticky psáno velké písmeno – tak na str. 4 se hovoří o „Ústavě 9. Května“.

## SVOČ - POSUDEK

Také při prvním uvádění názvu některého orgánu ve vědecké práci např. Státní bezpečnosti Sboru národní bezpečnosti (str. 2) je třeba vypsát celý název, při používání zkratk musí být součástí práce rovněž seznam použitých zkratk.

Ve vědecké práci lze pro futuro doporučit vyvarovat se zbytečných expresivizmů, které jsou ještě snad snesitelné v popularizačních knihách nebo novinových článcích. Např. na str. 14 použil autor pojem „fantasmagorické“ ,na str. 4 píše „bohužel nucenou práci vězňů neupravoval...“ atp. Do stejné kategorie náleží konstatování, že „...komunistická moc přirozeně...kriminalizuje veškeré společenské dění a život jako takový.“(str. 2), které se navíc v textu vyskytuje bez dalšího upřesnění.

Dále by bylo dobré sjednotit čas použitý pro verba v textu, kdy občas autor používá prezens (str. 2 „...hrozí nebezpečí...“, „politizuje“, str. 3 „...k zásadní změně dochází...“), většinou ovšem se správně vyskytuje perfektum.

Zásadnější problém představuje nedodržení povinné citační normy v poznámkách pod čarou. Např. citace zákonů v poznámkách na str. 4, 14 ad. vykazují (resp. někdy dokonce naplňují) typicky nesprávné znaky citací používaných při práci s právními předpisy obecnými historiky, jsou v rozporu s legislativně citačními pravidly vlády a tím i s normou vyžadovanou pro jakákoliv vědecká díla včetně kvalifikačních. Některé citace jsou neúplné např. vyhláška ministerstva národní bezpečnosti č. 492/1950 Ú.I. provádějící TR ohledně výkonu trestu nucené práce v táborech a správních věznicích. Publikace Historie vězeňství uvedené v pozn. 6 a 7 není v přehledu literatury.

#### **4. Hodnocení obsahové (věcné připomínky k textu, konfrontace s jinými možnými názory, celkové zvládnutí tématu, zhodnocení závěrů práce, do jaké míry mohou být předmětem diskuse při ústním kole)**

6/8

Zdůvodnění bodového hodnocení:

Po obsahové stránce se jedná o zajímavou práci, která podává popis vývoje vězeňství v období 3. republiky a v tzv. zakladatelském období režimu dominance Komunistické strany Československa. V úvodní části autor předkládá stručnou charakteristiku období, nastínění společenského rámce a výchozího stavu, což by slušelo přesunout do úvodní kapitoly. Naproti tomu chybí uvedení důvodů, jež jej k vypracování díla vedly, nastínění metodologie, přehled dosavadního stavu bádání, stejně tak odůvodnění, proč použil zrovna časový rámec 1945 – 1956, když se v zásadě jedná o dvě období, byť s jistými společnými rysy, přesto značně rozdílná. Např. věznice bezpečnosti jako jeden z typů věznic, vznikaly až v roce 1948.

Na str. 1 autor v rozporu s většinovým názorem badatelské obce uvádí, že období 1945 – 1948 bylo dobou lidově demokratické společnosti s monopolem komunistické strany, aniž by svůj názor obhájil. Na str. 3 by se měl autor vypořádat s ústavním dekretem č. 11/1944 Úř. I., resp. Jak to, že bylo možné, aby platily předpisy o vězeňství z doby nesvobody. Zpracování táborů nucených prací na str. 6 – 10 sumarizuje závěry z rozboru právních předpisů z knihy Táborů nucených prací Dušana Janáka, přičemž z textu není zřejmé, nakolik se jedná o autorský přínos, a nakolik o pouhou exegezi sui generis. Autor na str. 4 uvádí, že tábory nucených prací byly novými typy zařízení, bylo by tedy vhodné komparovat, čím se lišily od starších typů zařízení spojujících výkon trestu s pracovní činností. Ústavy nucených prací u nás existovaly již v době monarchie, lze zmínit zákon č. 90/1885 ř.z. o donucovacích pracovnách a ústavech polepšovacích a zákon č. 89/1885 kdo může být držen v donucovacích pracovnách a uherský zákonný článek XXI/1913. Zákon č. 102/1929

## SVOČ - POSUDEK

Sb. pak zavedl jako zvláštní druh pracovní kolonie, vládním nařízením č. 72/1939 Sb. byly pak zřízeny kárné pracovní tábory, organizované dle vojenského práva a podřízené vojsku.

Domnívám se též, že zařazení třetího typu věznic (cel zadržení a vyšetřování, které spravovaly SVS či národní výbory) do věznic Státní bezpečnosti (str. 12 -13) je věcně nesprávné. Ukazatelem pro přiřazení věznice je subjekt správy a organizační zařazení, nikoliv uživatel. V práci zcela chybí vliv existence Ministerstva národní bezpečnosti na vězeňství, propojení výkonu trestu s jejich ukládáním, lépe prozkoumána a obecněji generalizována by mohla být vnitřní strukturace věznic podle režimu závažnosti skutku, kdy např. na str. 5 se hovoří o poslání konkrétních zařízení, ne však o jejich obecném rozdělení. Zajímavá by byla i sonda do procedury nástupu jedince k výkonu trestu, jeho pobytu v zařízení a odchodu, včetně vyjádření se k systému postpenitenciární péče či dotčení předpisů a pokynů pro použití stříelné zbraně a donucovacích prostředků příslušníků SVS.

### 5. Stručně celkové hodnocení práce a celkový počet bodů<sup>1</sup>

15/20

Závěrečný komentář:

Autor si pro zpracování své studentské vědecké práce pojmenované „Vězeňství v letech 1945 – 1956“ zvolil zajímavé a jistě podnětné téma a celkově text ukazuje velké vlohy i zaujetí autora. Souhrnně lze říci, že práce je dobře zpracovaná, ačkoliv autor neprezentuje žádná nová fakta a nepracuje s archivními materiály. Výraznější nedostatky jsou jednak v citacích, pramenech a také v koncepci zpracování, které by si zasloužilo více komparace, komplexnějšího sledování institutu a autorské invence včetně hlubší analýzy. Obsahové nedostatky nejsou zásadního hrázu.

Otázky k ústní obhajobě:

1. **Srovnání historických forem nucených prací v českých zemích ve spojení s trestem odnětí svobody.**
2. **Strukturace věznic podle závažnosti činu.**
3. **Kontinuita a změny vězeňských právních předpisů v letech 1945 a 1948.**

---

**DATUM A MÍSTO: 18.05.2011**

**PODPIS AUTORA POSUDKU:**

---

<sup>1</sup> Celkový počet bodů je součtem bodů udělených v předchozích čtyřech kategoriích.